

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :
Parohiile : 200 Lei
Particularii : 160 Lei
Membrii Agrului 100 Lei

„Summi Pontificatus“

Prima Encicloică a Papei Piu XII

Din Castel Gandolfo Papa Piu XII a publicat în 20 Octombrie a. c., întâia sa scrisoare-encicloică »Summi Pontificatus«, așteptată cu mult interes de întreaga lume. O encicloică papală e totdeauna un monument de înaltă înțelepciune și grijă apostolică, nu numai pentru că e expresiunea vie a magisterului viu și infalibil al Bisericii învățătoare, ci și fiindcă e un glas care răsună la timp potrivit pentru a trezi și a chema mințile și inimile dela rătăcire și pentru a îndruma voiața oamenilor spre adevăr și dreptate. Encicloica de față ce se înșirue printre cele mai de seamă documente papale, prin înalta sa învățătură religioasă, lămurește toate problemele și realitățile cari, în ceasul de față, frământă societatea și națiunile. Din înălțimea colinei Vaticanului Papa zărește bine originea și cauzele adânci ale războiului. Dânsul atribuie »învățăturii care acordă Statului și colectivității autoritate fără de margini, ce subordonează scopurile și mijloacele, puterii naționale« răspunderea pentru disordinea ce bântue lumea. O astfel de concepție face cu neputință adevărata unire și colaborare dintre popoare. »Timpul de astăzi — zice Encicloica — adăogând rătăcirilor doctrinale din trecut alte greșeli noi, le-a împins la extremități, din cari nu puteau urma decât involburări și ruină. Întâi de toate e sigur

că rădăcina adâncă și cea dintâi a relelor de care suferă societatea modernă, este negarea și refuzul unei norme universale a moralității, atât în viața individuală, cât și în viața socială și în raporturile internaționale; tăgăduirea, atât de răspândită în zilele noastre, și nebagarea în seamă a legii naturale, care își găsește temelia în însuși Dumnezeu, creatorul atotputernic și părintele tuturor, legiuitorul suprem și absolut, atotștitorul și dreptul judecător al faptelor omenești. Dacă Dumnezeu nu e tăgăduit, se clatină întreaga temelie a moralității, se innăbușe sau cel puțin slăbește mult, glasul firii care învață, chiar și pe cei neștiutori și triburile cari încă nu au ajuns la civilizație, ce e bine și ce e rău, ce e îngăduit și ce nu, și face să se simtă răspunderea faptelor proprii în fața unui Judecător suprem.

»E limpede că temelia ordinii morale în Europa a început a se surpa în urma lepădării de învățătura lui Cristos, a cărei depozitară și propovăduitoare este catedra lui Petru. Această învățătură a făurit în trecut coeziunea spirituală a Europei, care educată, înobilată și cultivată prin Cruce, a ajuns la un grad de progres civil așa de înaintat, încât s'a făcut învățătoarea celorlalte continente. Despărțindu-se însă de magisterul infalibil al Bisericii, mulți dintre frații despărțiți au ajuns să nege chiar și dogma centrală a Creștinismului, divinitatea Mântuitorului, grăbind astfel procesul destrămării religioase«.

Punând apoi Creștinismul în fața neopăgânismului, care nu ține seamă decât de lucrurile omenești, Papa ne dă o icoană a vieții contemporane așa cum numai profeții Vechiului Testament puteau da. Slăbind credința în Dumnezeu și în Isus Cristos, și întunecându-se în suflete lumina principiilor morale, s'a surpat singura și unica temelie a stabilității și a liniștei, a acelei rândueli externe și interne, private și publice, care singură poate produce și păstra prosperitatea statelor.

PARTEA OFICIALĂ

No. 3525/1939.

Concurs la parohia Holod.

La parohia Holod, din protopopiatul Beiușului, care prin numirea On. lui Victor Ghergariu la parohia Sanislău II. a devenit vacantă, se publică concurs cu termenul de 1 Decembrie 1939.

Oradea Șed. Cons. din 21 Octombrie 1939.

»De sigur nici în vremile când Europa era înfră-
fită de aceleași idealuri creștine, n'au lipsit certuri,
răsturnări și războaie, cari au pustii-o; dar niciodată
nu s'a simțit mai adânc mâhnirea din zilele noastre
pentru neputința de a le împăca, fiind mai înainte vie
conștiința despre ce e drept și nedrept, despre ce e
învoit și ce nu, principii cari ușurează înțelegerile, în
timp ce înfrânează deslănțuirea patimilor și lasă
deschis drumul spre o împăcare cinstită. În zilele
noastre, dimpotrivă, neînțelegerile nu izvoresc numai
din izbucnirea patimei neînfrânate, ci dintr'o adâncă
criză spirituală, care a răsturnat principiile sănătoase
ale moralei publice și private«.

Dintre multele greșeli izvorâte din agnosticismul
moral și religios, Papa remarcă în chip deosebit două,
cari fac aproape imposibilă sau cel puțin nesigură ori
șubredă conviețuirea pașnică dintre popoare. Cea
dintâi este nesocotirea acelei legi a solidarității ome-
nești și a dragostei, care e dictată fie de originea co-
mună a firii omenești, care cu toate diferențierile
proprii ale diferitelor națiuni nu constituie decât o sin-
gură familie omenească, fie de jertfa răscumpărării
adusă de Isus Cristos pe altarul crucii Părintelui său
ceresc pentru omenirea păcătoasă. Arată apoi Enci-
clica, unitatea fundamentală a familiei omenești și are
cuvinte adânc simțite despre iubirea creștină a patriei,
stabilind raporturile adevărate și juste dintre Națio-
nalism și Biserică.

Nesocotirea dragostei universale, singura care
poate consolida pacea, potolind ura și îndulcind aspe-
ritățile omenești, tot atât de păgubitoare bunelor ra-
porturi și a conviețuirii dintre popoare, cât și prosperi-
tății marelui societăți omenești, care cuprinde între
marginile ei toate neamurile, își trage originea din
concepția greșită ce nu se sfiește să despartă dreptul
civil de acela al lui Dumnezeu, cauza primă și stă-
pânul absolut atât al omului cât și a societății, și de
a-l scoate de sub orice atârănare de o lege transcen-
dentală ce derivă dela Dumnezeu și-i atribuie acestei
autorități civile o putere de acțiune nelimitată, lăsată
la bunul plac ori supusă exigențelor istorice contin-
gente și intereselor relative.

Tăgăduind în felul acesta autoritatea lui Dumne-
zeu, puterea civilă, printr'o consecință inevitabilă,
tinde să-și atribuie sieși autonomia absolută ce i se
cuvine numai lui Dumnezeu și se substituie celui
Atotputernic, făcând din Stat și din colectivitate scopul
ultim al vieții, criteriu suprem al ordinii morale și
juridice oprind orice apel la principiile rațiunii natu-
rale și la conștiința creștină. Să nu se uite că orice
normă de viață socială care se întemeiază pe baze
exclusiv omenești, se inspiră din motive exclusiv pă-
mântești și își are puterea în sancțiunea unei autori-
tăți numai externe, e șubredă și insuficientă.

E adevărat că o astfel de putere, uneori, reali-
zează succese materiale ce uimesc pe un observator

superficial, dar vine vremea în care triumfează drep-
tatea lui Dumnezeu, care izbește tot ce s'a construit
pe o vădită disproporție între succesul material și
extern și între lipsa valorii interne și a temeliei mo-
rale. Disproporție ce există totdeauna când autoritatea
publică nesocotește ori contestă puterea Legiuitorului
suprem, care dacă a dat putere stăpânilor, i-a pus
acestea și margini. În continuare arată că menirea Sta-
tului nu este să absoarbă în sine și să subordone
orice inițiativă privată și mai ales familia. Această
esențială celulă a societății, familia, precum și bună-
starea și sporirea ei nu poate fi socotită numai sub
raportul puterii naționale, căci nu trebuie să se uite
că omul și familia sunt prin firea lor anterioare sta-
tului și că Creatorul le-a dat amândorura drepturi și
le-a încredințat o misiune care răspunde unor cerințe
firești neîndoelnice. Menirea și prerogativa nobilă a
Statului e să controleze, să ajute și să rânduiască
acțiunile private și individuale ale vieții naturale,
pentru a le face să tindă armonic spre binele obștesc.
Ingrijorat de primejdii ce pot să urmeze pentru ge-
nerația prezentă și pentru cea viitoare, din nesoco-
tirea și progresiva desființare a drepturilor familiei,
Papa, conștient de datoria pe care i-o impune slujba
sa apostolică, se ridică drept apărător neînfricat a
acelor drepturi, mai ales că nimeni nu simte mai
amar mizeria materială și spirituală și nenumăratele
greșeli cu toate dureroasele și tristețele lor repercusiuni,
ca această mică dar nobilă societate familiară.

Drepturile conștiinței sunt inviolabile. Cu cât mai
mari sunt jertfele materiale, cerute de către Stat sin-
guraticilor și familiei, cu atât mai sacre și inviolabile
trebuie să fie drepturile conștiințelor. Statul poate cere
averi și sânge dar niciodată sufletul răscumpărat de
Dumnezeu. Misiunea pe care Dumnezeu a încredin-
țat-o părinților de a-și crește copiii și de a se îngriji
de bunăstarea lor materială și spirituală nu le poate
fi răpită fără o gravă turburare a dreptății. Aceasta
formare trebuie să aibă ca scop și pregătirea tinere-
tului la împlinirea conștiințioasă și demnă a datorii-
lor patriotice. Dar o creștere care ar neglija ori ar
împiedeca să se îndrepte ochii și inimile tineretului spre
patria cerească, ar fi o mare aberație și o grea vio-
lare a drepturilor familiei, greșală ce trebuie îndreptată
chiar în interesul Statului.

Vorbind de neînțelegerile ce se pot ivi între di-
feritele popoare, zice că ele nu trebuiesc lichidate prin
arme ci prin tratative leale și pașnice, căci mântuirea
nu vine prin sabie, care poate impune condițiuni de
pace, dar nu crează pacea. Alianțele și tratatele nu
trebuiesc nesocotite, nici nu se poate lua dreptul de a
le revizui unilateral, când ele nu mai sunt pe plac
Aceasta fel de a proceda ar distruge încrederea îm-
prumutată dintre State și ar săpa prăpăstii tot mai
adânci între națiuni.

Pentru a curma o astfel de stare a lucrurilor e

trebuincioasă o renaștere spirituală și religioasă, care să aibă la temelie legea dreptății și a dragostei lui Cristos. Și această operă de renaștere îi revine Bisericii. Mirenii sunt chemați și ei să colaboreze cu Biserica pentru refacerea familiei și pentru pacificare dintre popoare. Papa înfăptuiește cu o rară hotărâre astfel de concepții greșite. În fine are un cuvânt de mângâiere pentru Polonia, »națiunea iubită care are drept la simpatia umană și frățescă a lumii« și așteptată cu încredere

în mijlocirea Mariei, Ajuțul Creștinilor, ceasul reînvierii.

Tot ceea ce înțelepciunea de veacuri a Bisericii a acumulat în istorie, teologie, filosofie și drept, se resfrânge pe fiecare pagină a acestui înalt document ce va rămâne ca un monument al grijilor părințești ale Papalității în ceasul trist de acum. E cuvântul ferm și luminat de acum și de totdeauna al Bisericii. Roma locuta est!

Pentru cultul euharistic

Publicăm aci câteva îndrumări practice cu privire la cultul euharistic, publicate în ordinul circular al P. S. Sale Ioan Bălan episcopul Lugojului, întrucât ele sunt de mare folos și clerului nostru.

Candela este un lucru de origină orientală, și cu cât te duci mai spre răsărit, cu atâta găsești în biserică mai multe candelă și tot mai bine îngrijite. Ele luminează biserica și aduc cinste ori Sfintei Cuminecături, ori cutărui sfânt. Se apropie luna lui Octombrie. Citind rubricile Mineiului dela Blaj, tipărit în 1910, la pagina 182, vom afla, că la sfârșitul utreniei din ziua marelui Martir Dimitrie »se face și ungere din candela Sfântului«. Astfel de rubrici mai găsim și la alți sfinți. Chiar în casele mirenilor, în vechiul regat, găsim multe candelă, îngrijite cu o deosebită devoțiune.

Bisericile orientale, cari au norocul să fie ale călugărilor cunoscători și păstrători ale vechilor și bunelor rânduieli bisericesti, sunt într'adevăr împodobite cu candelă foarte frumoase, cari ard neconținut, ziua și noaptea. Dar cum aceștia sunt pușini și rari de tot, așa s'au împușinat și candelă; și rare sunt acele candelă, cari sunt întreținute cum cere prezența reală a Domnului Isus Christos.

Privitor la candelă, Conciliul nostru provincial al III-lea are următoarea dispoziție: »Înainte iconostasului, respective a ușei împărătești, se va pune candela cu uleu sau focul sacru« (Titlul III, cap. II, p. 114).

Înțelesul acestei dispozițiuni e limpede. Aici e vorbă de o poruncă categorică: »se va pune«; deci nu e vorba de un sfat, lăsat la discreția parohului ori preotului bisericii, respective al capelei. În fiecare biserică ori capelă, în care se păstrează Sfânta Cuminecatură, fără doar și poate, trebuie să fie și candelă. În privința aceasta cred, că nu este nici o abatere: n'avem nici o biserică și nici o capelă, din care să lipsească această candelă.

Locul ei este »înainte iconostasului, respective a ușei împărătești«. — Dar se va găsi cineva, care să caute nod în papură, și va face obiecțiunea: »Și dacă biserica, ori mai ales capela, nu va avea iconostas, deci nici ușă împărătească?« Acestuia nu-i trebuie răspuns, doar el știe că nu în cinstea iconosta-

sului, ori a ușei împărătești se rânduieste candela. În același titlu și capitol al Conciliului provincial al treilea, se impune și iconostasul: »Din presbiteriu iarăși pe o treaptă să fie intrarea în sfântul altar, care de presbiteriu va fi despărțit prin iconostas« (p. 108). Lipsa iconostasului se poate explica deci numai acolo, unde oamenii n'au putut să-și strângă încă banii necesari, ori unde slujește un preot nepăsător de rânduielile bisericesti.

Că în cinstea Sfintei Cuminecături se pune candela, și nu de dragul ușei împărătești, se poate vedea acest lucru în bisericile de rit latin, unde fiind mai multe altare, candela arde în fața tabernacolului cu altarul, care are Sfânta Cuminecatură.

În bisericile orientale, locul cel mai potrivit al candelă este înaintea ușei împărătești, căci toată lumea, care intră în casa Domnului, locul acesta îl vede mai întâiu. Candela arzândă e dovadă că Domnul Christos este într'adevăr de față în această biserică, și-și aprinde focul dragostei în suflet, ca să-l dai Domnului cinstea cuvenită. Foarte înțelept e ales acest loc, pe care preoții n'au voie să-l schimbe. În bisericile latine, în cari Sfânta Cuminecatură nu se păstrează pe altarul principal, nu arareori vezi credincioși, cari se duc și se roagă la statuia cutărui sfânt, și ies din biserică fără să fi dat măcar o mică salutare Fiului lui Dumnezeu întrupat.

În ce privește materia de pus în candelă, Conciliul amintit vorbește numai de uleu, fără să specifice ce fel de uleu, din moment ce sunt atâtea și atâtea feluri de uleu. Un lucru, pe care-l știe toată lumea, și-l practică foarte bine, nu mai trebuie legiferat. Cu toate că la noi nu cresc măslinii, în schimb avem atâtea alte feluri de uleu, producție internă, chiar de a noastră, nici celui mai simplu țăran nu i-a trecut prin minte să ducă la biserică uleu de rapiță, de floarea soarelui, de in, de cânepă, ori de bostani. Toată lumea știe că în candelă se pune uleu de măsline.

Sunt însă locuri și timpuri, când uleul de măsline poate să lipsească. Ori și dacă nu lipsește de tot, este pușin și este așa de scump, în cât bisericile sărace nu și-l pot procura. Ce e de făcut în astfel de cazuri?

Dintre toate legislațiile bisericilor de rit oriental, legislația noastră e cea mai completă și foarte mult apreciată. Totuși, la zile grele, cum vin uneori și peste noi, legiuitorii noștri nu s'au gândit. Și atunci noi urmăm procedura, ce o urmează oamenii și în alte chestiuni: să vedem, alții cum fac? Lipsind deci legi și îndrumări în biserica noastră, să le căutăm în biserica soră, a catolicilor de rit latin, care are așezăminte mai bine chibzuite în multe, ce la noi lipsesc.

Dreptul bisericii latine este recunoscut ca izvor complementar al dreptului bisericii orientale mai întâiu de însuși Pidalionul, care în nota a doua dela canonul al doilea Trullan, zice următoarele: »... Sinodul a înșirat canoanele acelea ale Sinoadelor și ale părinților, câte erau în întrebuițarea Bisericii. Tot odată însă a primit împreună și canoanele, a localnicilor Sinoade cele din Apus, câte se unesc cu canoanele Sinoadelor celor icumenice. Și în scurt precum al V-lea icumenic a primit pe cele ale lui Augustin, și ale lui Amvrozie Apusenilor, nu de obște încă, ci câte au așezat întru dreaptă credință, și spre muștrarea ereticilor. Așa și noi cele drepte ale Sinoadelor celor ce s'au făcut în Apus le primim« (*Pidalionul* dela Neamț, din 1844, foaia 150 din dos, supt însemnare).

În acest scop aș mai putea cita Basilicalele, cari zic: »De quibus scripta lex non est, his morem et consuetudinem custodire oportet, Si vero et haec deficiat, sequi oportet ea, quae proxima sunt et similia ei, de quo quaeritur. Sin autem neque haec reperiantur, tunc ius quo Roma utitur custodire oportet« (Lib. II, tit. I, cap. XLI). Această rânduială e copiată, aproape din cuvânt în cuvânt, în Nomocanonul atribuit lui Fofiu (Tit. I, cap. III), și în canonul 20 al Codicelui de Drept canonic al Bisericii latine.

În baza doctrinei de mai sus a Pidalionului când nouă ne lipsește vreo lege, și cea din dreptul latin ni-se potrivește, adaug eu: și cu ritul nostru, în loc să ne frământăm fiecare episcop capul atâta, câtă vreme are un episcop, și cât îi permite săraca lui bibliotecă, și să hotărîm ceva necomplet, și poate nici foarte bine studiat: mai bucuros primim dispozițiile clare și bine studiate ale Romei, cari nu numai că nu strică nimica din disciplina noastră, ci din contră o întregesc într'un chip admirabil, căci se bazează pe cea mai bogată experiență din lume, și sunt opera unor specialiști în materie. Doar dela ei au primit și frații din cealaltă strană atâtea legi privitoare la organizarea seminariilor, a parohiilor, referitoare la parohi și altele, cari nu sunt cuprinse nici în vechile canoane ecumenice și locale, nici în scrierile sfinților Părinți, admiși ca autoritate în dreptul canonic.

Despre materia ce trebuie, respective se poate folosi în candelă, vorbește canonul 1271 al Codicelui de drept canonic latin. Acesta poruncește mai întâiu untdelemnul din măsline, ori ceara de albine. Dacă

nu se poate avea însă untdelemnul numit, după înțeleapta chibzuință a Ordinarii se poate folosi altfel de ulei, însă, pe cât se poate, vegetal. Așa vorbește canonul.

Ceara de albine, în orașele mari, se găsește topită și sleită în niște pähărele, cari în ziua morșilor, se pun de veghe la morminte. Referitor la această ceară, Sacra Congregațiune a riturilor, care tratează și ordonează la Roma chestiunile liturgice, la 23 Februarie 1916, deci în vremea cea mai crânceană a războiului mondial, ținând seama de sărăcia generală, a permis ca această ceară să poată fi amestecată cu ceva (*Vezi Acta Apostolicae Sedis*, anul 1916, p. 72.) Tot atunci, aceeași Congregație spune, că în ultimul loc se poate întrebuița în candelă și lumina electrică.

Lipsind deci, ori fiind prea scump uleiul de măsline, se poate întrebuița mai întâiu uleiul vegetal din sâmburi (bostan, dovleac ori ludău), din floarea soarelui, din semânță de in, de rapiță, ori de cânepă. Lipsind și acestea, care caz în dieceza noastră nu se prea poate da, se poate întrebuița chiar petrolul. Cum acesta se găsește la noi destul, lumina electrică, pusă de Congregația Riturilor în ultimul loc nu e voie să se folosească.

Prezentată fiind aceasta deciziune a Congregației Riturilor răposatului Papă Benedict al XV-lea spre aprobare, acesta a dat ordin să se publice hotărîrea, lăsând însă toată chestiunea la buna chibzuință a Ordinariilor.

Pentru a înțelege mai bine circumstanțele prevăzute în decizia de mai sus, trebuie să citim și decizia aceleiași Congregații dela 24 Iunie 1914, deci din vreme de pace, când a oprit să se folosească lumina electrică în candelă (*Vezi Vermeersch—Creusen, Epitome Iuris canonici*, tom II, ed. IV, Mechliniae 1930, p. 369, no. 596). În vremea războiului a fost introdusă electricitatea și în unele biserici și capele din Roma. Când în anul 1932, Sfântul Părinte Piul al XI-lea a ordonat vizita apostolică pentru dieceza de Roma, dintr'odată a dispărut electricitatea din toate candelarele bisericilor și capelelor din Roma. Servească aceasta de învățătură pentru unii Frați, cari sunt totdeauna gata să ia dela latini tot ce e spre fihneala și comoditatea lor; nu iau însă dela ei ceea ce constituie forța bisericii catolice: celibatul și rugăciunea zilnică a întregului Orologeriu. Adevărat, că astăzi aprinderea candelăi și ținerea ei în continuu de veghe e mai grea, căci fitilele sunt neasemănat mai slabe. Însă, după cum am înaintat în alte lucruri de ale industriei, dacă aceste fitile s'ar căuta mai mult, am putea avea și noi fitile mai bune, cari să țină candelă aprinsă mai multe zile.

Dar poate chiar această lipsă a fitilelor mai bune, cari să țină cu săptămâna, e un prilej bun, ca femeile cu frica lui Dumnezeu să se organizeze pentru a sluji Domnului Isus, la fel cum slujeau Domnului, prin orașe și prin sate, din avuțiile lor, Maria Magdalena, Ioana, femeia lui Huza, și altele multe (Luca 8, 3).

Binecuvântarea bisericii din Baba Novac

Cu prilejul binecuvântării noului locaş de închinăciune, în comuna Baba Novac (Ludoveni) s'au desfășurat înălțătoare serbări. Prin sosirea în acea comună a părintelui *Petru Iancic*, comuna Baba Novac a primit pe îndrumătorul luminat și apostolul zelos, care s'a ostenit mai mult decât toți pentru înfiriparea vieții materiale-economice, în această comună, până atunci plină de neajunsuri. Asigurându-și bunăvoința autorităților locale, părintele *Petru Iancic*, ajutat de ceilalți factori culturali, a isbutit ca din această colonie, mereu neîndestulată și lipsită să facă o colonie model.

Din ajutoarele însemnate primite dela județ și din propriile jertfe, coloniștii au înălțat o frumoasă și încăpătoare școală primară, bine înzestrată cu cele necesare, condusă de harnicul învățător-director d-l *Mihai Ardeleanu*. D-sa a înființat și un cor, cu copiii și tineretul din comună, care face cinste școlii și satului.

Jertfele cele mai mari însă, le-au făcut credincioșii coloniști, pentru înălțarea unei biserici mărețe, care face fală unei generații. Biserica are hramul Nașterea Maicii Domnului și pentru terminarea ei harnicii coloniști au jertfit din avutul lor și din ajutoarele primite aproape trei milioane de lei.

Toți au contribuit, cu bani și mână de lucru, așa încât astăzi monumentală biserică, terminată și înzestrată cu toate cele necesare cultului divin, procură sfântă bucurie harnicului păstor, preotul *Petru Iancic* și turmei sale credincioase.

Pentru a da cuvenita solemnitate serbărilor, I. P. S. Sa Episcopul Dr. Valeriu Traian Frențiu a delegat pe părintele canonic *Ioan Georgescu* să fie interpretul părințeștii Sale bucurii, și să prezideze serbările naționale și religioase, cari s'au desfășurat Sâmbătă și Duminică în 28 și 29 Octomvrie 1939.

Preacucernicia Sa a săvârșit actul sfințirii mărețului lăcaș de închinăciune și a ajutat la mărturisirea credincioșilor.

Au participat la slujbe, serbări și ridicarea pavilionului, dl. colonel Simion Coman, prefect de Satu Mare, d-l ing. Simionescu, d-l prof. V. Scurtu, d-nii Bohățel, dr. Micu, Pop Gh., Giurgea Gh., d-l și d-na Dr. Pop Dionis, Aurel Peia, Sculptorul Croitoru, Leictman, Desideriu Banc, preoții V. Pop-Mădăras, Gh. Pop Meșișă cu d-na, Hrițiu Guingiu etc.

Intr'o scurtă cuvântare d-l prefect Coman, a avut cuvinte de apreciere pentru lucrările făcute și de laudă la adresa sătenilor, promițând sprijinul său pentru asemenea lucrări și în viitor.

Asistența a fost înveselită de fanfara militară, trimisă de d-l prefect.

Ce fac americanii pentru misiuni

Adresând, în ajunul Duminicii misionare mondiale din acest an, un radio apel către catolicii din Statele Unite. Em. Sa Card. Petru Fumasoni Biondi, Prefectul S. Congregații *De Propaganda Fide*, elogiază râvna și interesul ce-l poartă catolicii americani Misiunilor. »Vouă — zice Em. Sa — nu trebuie să vă ilustrez pe lung rostul zilei misionare, fiindcă faptele voastre dovedesc că-l cunoașteți pe deplin. Dacă, de fapt, spiritul, cultura, dragostea și pasiunea misionară au cucerit abia în deceniile din urmă masele catolicilor din Statele Unite ale Americii, într'o formă mai simțită și mai generală, în schimb au prins rădăcini atât de adânci încât colaborarea misionară a devenit pentru voi parte întregitoare a vieții voastre de buni catolici. Și colaborarea voastră nu e numai ideală și culturală, ci practică și întovărășită de fapte și jertfe: colaborare pe care o putem sintetiza în clasică expresiune: *rugăciune — personal — ofrande*. Aceste sunt nevoile absolute ale Misionarilor; acestea sunt ajutoarele pe cari voi le trimiteți cu generozitate«.

Despre rugăciune, spunea Em. Sa, că știe din experiență, cât se roagă americanii pentru Misiuni. Rugăciunea lor misionară nu rămâne o simplă dorință, ci dâșii își oferă de bunăvoie fiii și ficele dumnezeescului Stăpân al secerișului ca să facă din ei apostoli sfinți și vestitori neînfrițați ai Evangheliei. Societatea pentru Misiunile străine, marea familie misionară americană cunoscută sub numele de Maryknoll, întemeiată în 1911, azi numără 1185 de membri; dintre cari 257 preoți, 77 frați călugări, 574 maice și 277 studenți. În afară de aceasta 987 americani cari aparțin la diferite Institute ori diferite Ordine religioase lucrează în misiuni. În cei 5 ani din urmă misiunii Statelor Unite cari lucrează efectiv în țările de misiuni au sporit cu 63%: dela 866 câți erau în 1933 la 1412 în 1938. Statistică ce face mare cinste Statelor Unite. Cât privesc daniile americanii și-au dovedit cunoscuta lor generozitate și pe teren misionar. Cifrele sunt grăitoare. Numai pentru Opera pentru răspândirea credinții au oferit 705.000 dolari în 1935, 742.000 în 1936, 750.000 în 1937 și 870.000 dolari în 1938. Se speră că daniile din anul acesta vor fi și mai mari, fie pentru că lipsurile misiunilor sunt mai mari, fie pentru că daniile catolicilor din țările beligerante vor scădea simțitor. Pilda bunilor americani trebuie să stârnească în toți un interes mai viu pentru Misiuni.

Episcopul Samuil Vulcan

Contribuții la o comemorare

de V. Bolca

Împăratul însă, care se afla în timpul acesta în posesiunile sale din Italia, în 5 Decembrie 1815 îi scrie lui Vulcan în chestiunea episcopiei din Arad. El dorea să vadă pe Românii din aceste părți trecuți la unire și de aceea cere ca să i se recomande dintre fruntașii clerului neunit câteva persoane care, odată ajunse în scaunul episcopesc să treacă la unire și să aibă apoi suficientă trecere ca să o propage și în mijlocul credincioșilor.¹⁾

Această scrisoare nu reprezintă nici o schimbare de poziții, ci sesizează doar un moment de ordin tactic. Tradiția militantă a familiei habsburgice care din motive de credință și interese politice sprijinea religia catolică e arhicunoscută, așa că nu mai e necesar să insistăm asupra ei. Împăratul *Francisc I.* nu făcea altceva decât ceea ce ar fi făcut în împrejurări similare oricare alt membru al casei sale. *Căuta o rectificare de poziții împotriva vechiului dușman dela Nord-Est care prin credință păstra simpatia popoarelor ortodoxe din monarhie.*

Urmează să privim de aproape atitudinea Episcopului Vulcan. Bine înțeles, în această examinare trebuie să fim seamă de contingențele vremii, eliminând, pe cât e posibil, anumite prejudecăți a timpurilor noastre.

În stăpânirea spirituală peste aceste ținuturi *steteau în față două forțe, reprezentând două mentalități, două tradiții*: mitropolitul dela Carloviț, *Ștefan Stratimirović* și episcopul român al Orăzii, *Samuil Vulcan*. *Intâiul* »rezuma o evoluție istorică, sârbească de mare însemnătate. Deși, chiar mai târziu, la 1772, Sârbii erau în Banat numai 78.780, iar Românii 151.639, ei ceruseră (dela 1769) supremația bisericească *in dogmaticis et pure spiritualibus*. Rescriptul, așa zisul *declaratorium illiricae nationis* (din 1779) le-a satisfăcut cererea pentru cât timp vor fi credincioși împăratului: fusese un târg util amânduror părților. Dar Sârbii își sporiră mereu pretențiunile. La 1790 (Septembrie) în congresul dela Timișoara, din care episcopul Stratimirović ieși arhiepiscop, ei cerură tot teritoriul temeșan, organizat ca banat și ca sprijin al expansiunii lor spre Estul și Nordul Ungariei. Agresivi, ei ceruseră *ca clerului catolic să i se interzică orice înrăurire asupra preoșimei neunite*. Cererea era un *principiu*; iar dela 20 Noembrie 1790 înainte realizarea lui fu încredințată noului mitropolit, fostului episcop de Buda, *Ștefan Stratimirović*.²⁾

¹⁾ Scrisoarea publicată în *Anuarul inst. pedagogice-teologie* din Arad, an. 1916—17 pag. 17—18; reprodușă și de *Dr. Șt. Lupșa*: op. cit. pag. 55.

²⁾ *G. Bogdan—Dulcă: Gheorghe Lăzăr*. Buc. 1924 pag. 44—45.

În față cu »ortodoxul convins« și »destul, de deștept și de erudit ca să poată urmări și dezvoltarea teoretică și practică a bisericii adverse« stă (între anii 1806—1835) episcopul român al Orăzii, Samuil Vulcan. Fostul elev și îndrumător al strălucitelor școale catolice din Apus, apreciat încă din tinerețe (1875) de către Moise Dragoș ca o adevărată »*floare a eparhiei*« sale, reprezenta în rândul întâi aici năzuințele înaintașilor săi de creștere în amploare a tinerei dar viguroasei episcopii românești, atașate credinței romane. După anexarea celor 72 sate românești din eparhia Muncaciului, el își îndreaptă privirea în spre Sud. Mai cunoștea vechile răfuei, unele petrecute sub ochii săi, între cei doi episcopi antecesori și episcopii sârbi din Arad; executori ai planurilor lui Stratimirović. În afară de acestea el *era un reprezentant ales al crezului românesc de înălțare a neamului*, Legăturile lui cu fruntașii culturii noastre, din toate colțurile românești dincoace de Carpați, îi dădură nu numai o dragoste pioasă pentru slova românească ci îi puseră o serie de probleme, în revendicarea celor pierdute și din care își făcuse un plan de recuceriri. Prin sprijinirea episcopului Vasile Moga în scaunul dela Sibiu el câștigă o întâie victorie împotriva tendințelor sârbești, iar acum își îndreaptă privirile în spre Arad. Cei doi bărbați, două temperamente disciplinate de luptători, ambii cu legături întinse, reprezentanți alor două crezuri opuse, era fatal să se ciocnească.

Într'o scrisoare, din 1831, către cancelarul comite Erdödy, Vulcan își exprimă punctul său de vedere cu privire la stările bisericești din părțile Banatului. El crede că pentru eparhiile Aradului, Vârșetului și Timișorii ar trebui să se numească episcopi români, fiindcă pe teritoriul acestora, pe lângă 960 parohii române, abia sunt 126 în care populația e sârbească.¹⁾

Problema învățământului național și sforțările depuse în jurul preparandiei românești din Arad vedeau mitropolitului în toată plenitudinea intențiile înzestratului său adversar dela Oradea și căută mijloacele de combatere.

Până în Anul 1814 Vulcan și-a pregătit șansele pentru forțările decisive ce avea să le facă în această direcție și își câștigă adepți printre fruntașii naționaliști localnici, iar acum, când se prevedea sfârșitul apropiat al episcopului Avacumović, de odată cu cererea Românilor din Arad pentru un episcop român, izbucni în mod acut și conflictul între cei doi fruntași, cu idealuri atât de opuse.

Cearța porni în jurul unor dispoziții mai vechi, cu

¹⁾ *Dr. Iacob Radu: Istoria Diecezei Române-Unite a Orăzii-Mari*. pag. 102.

privire la contactul clerului cu credincioșii din comunele în curs de trecere la unire, pe care Vulcan le ceru ca să fie reintroduse. Stratimirovici protestă în contra lor, în 24 Noembrie 1814 și, după ce prin scrisoarea prezidială din 16 Decembrie nu i se dădu satisfacție, în 28 Februarie, anul următor, înaintă împăratului un lung memoriu, prezentând clerul unit ca un element provocator de instigații, în mijlocul unui popor ignorant și nestatornic.

Episcopul Orăzii îi răspunde cu indignarea omului căruia i se aruncase o insultă. La 1 August 1815, într'un memoriu de 22 pagini, adresat Consiliului Lt. Regal, el respinge acuzele mitropolitului, fixând, totodată, obiectivele pentru care luptă. Il interesează pe Vulcan *temeiul moral al protestului și justetea insultei împotriva clerului și poporului românesc*. De aceea se întreabă că, după ce unirea nu se propagă decât exclusiv în comune cu populație românească, ce motive determină pe mitropolit să protesteze în contra ei, atunci când episcopii sârbi nu au alte legături cu Românii decât că încasează taxele sidoxiale, pe care dacă aceștia nu le pot plăti li se pun zălog cărțile bisericesti și-i lasă în cea mai neagră mizerie sufletească. Unirea Românilor produce durere numai episcopilor sârbi pentru că sunt singurii cari sufăr pagube materiale din această trecere.

Cât privește acuza de inconstanță, aruncată poporului Român din partea unor episcopi străini, cari n'au decât ură și dispreț față de el, dacă există, ea nu se datorește decât felului vitreg în care au fost tratați și clerului care-i păstorește. Aceștia din urmă unii abia știu citi, alții, afară de citit, nu știu altceva decât să calomnieze pe uniți, să injure celelalte confesiuni și să țină în cea mai rușinoasă ignoranță religioasă pe credincioși. Alături de aceștia mai sunt diferiți agenți cari au împânzit satele, cari corup și terorizează pe bieții creștini și când își ating ținta se felicita unul pe altul. În concluzie: chiar dacă Românii sunt inconstanți, nu ei poartă vina ci ea trebuie căutată acolo de unde provine. Constatări triste relativ la tratamentul primitiv și neuman al clerului strein, pe care vlădicul român al Orăzii le rotunjește cu o reflexie dureroasă: „*Pastores oves tondere et mulgere amant, minime autem pascere.*”

Cât îl privește pe dânsul și clerul său, n'au intervenit decât acolo unde sufletele turburate ale credincioșilor i-au chemat ca să le dea lămuriri în chestiuni de credință și nu dorește altceva decât ca religia catolică să se răspândească pe încetul și în mod firesc între Români; revenind în sânul bisericii din care au fost rupți în veacurile trecute și care le garantează propășirea lor morală și culturală.¹⁾

¹⁾ Protestele mitropolitului Stratimirovici și ciorna memoriului prezentat de episcopul S. Vulcan în *Arhiva Diecezană*, anul 1815 — Fasc. II. — No. 11.

Din cele precedente și din acest act desprindem că episcopul Samuil Vulcan a început o acțiune ce se îndrepta în mod exclusiv împotriva ierarhiei și intereselor sârbești, că această luptă o pornise binișor înainte de anul 1815 și că vroia o definitivă ruptură între cele două națiuni, care avea să se execute prin trecerea la unire a Românilor din eparhiile păstorite de către episcopii sârbi, cari îi tratau în mod mașter.

CRONICI

Hirotoniri. Duminecă, în 1 Octombrie, a. c. I. P. S. Sa Episcopul Valeriu Traian a ridicat la treapta Diaconiei pe clericul *Ilie Borz*, iar în 22 Octombrie, Dumineca Misionară Rev. *Ioan Niculiciu* a fost hirotonit preot.

Nou canonic la Blaj. În ședință Ven. Capitulul Mitropolitan din 25 Octombrie a. c. a fost ales canonic. Păr. *Dumitru Neda*, profesor de teologie și distinsul redactor al Unirii. Felicitările noastre.

— **Ziua Misionară la Catedrala Română Unită din Oradea.** Ziua aceasta, atât de însemnată pentru viața și viitorul Bisericii, pregătită cu trei săptămâni înainte, s'a petrecut, pentru credincioșii Români Uniți din Oradea, cu momente de mare înălțare sufletească.

La Biserica Catedrală, I. P. S. Sa Episcopul Dr. Valeriu Traian Frențiu a celebrat liturgia arhierescă. În cadrul sf. liturghii, Revs. Canonic Ioan Georgescu a vorbit despre ziua misionară, rostul și scopul ei, făcând să treacă prin fața asistenței milioanele de păgâni cari se așteaptă evanghelizați și misionarii, cu viața lor simplă, modestă, dar plină de creștinesc și continuu eroism.

După masă a avut loc în sala festivă a Școlii Normale Române Unite o mică serbare a copiilor, aranjată de Redactorul Revistei »Micul Misionar«, Păr. Ioan Gârleanu cu concursul elevilor și elevelor de

Atențiune !!!

Se află sub tipar mult apreciată carte de rugăciuni

„Mângâierea Creștinului”

de † IOAN GHENT

în a VII-a ediție, revăzută, adăugită și acomodată după cerințele credincioșilor. Va apare pe Crăciun. Se poate comanda de pe acuma dela Soc. »S. Ioan-Gură-de-Aur«, Oradea, Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

curs primar dela Școala de aplicație și dela Institutul Notre Dame de Sion din loc.

S'au executat cântece și s'au predat ușoare piese de teatru, cu subiecte din vieaja misionarilor și a sprijinitorilor lor, care au trezit interesul publicului pentru misiuni.

Entuziasmat de vieaja eroică a misionarilor, publicul numeros, în frunte cu I. P. S. Sa Episcopul și-a dat cu generozitate obolul, pentru ajutorarea misionarilor-apostoli și ale nouilor convertiți.

— **Noul comitet al Societății de lectură „S. Ioan Gură de Aur“.** Societatea de lectură »S. Ioan Gură de Aur« a clericilor dela Academia teologică română unită din Oradea, în ședința de constituire, din 21 Octombrie a. c. și-a ales pentru anul școlar 1939/40 următorul comitet de conducere:

Președinte: Florian Deheleanu an. VI; vicepreședinte: Vasile Grama an. IV; notar I: Leontin Chișiu an. III; notar II: Emil Silaghi an. II; secretar de coresp.: Vasile Romocea an. V; bibliotecari: I. Dumitru Pop an; II. Gheorghe Erdei an. III; III. Ioan Chereji an. II; cassier: Darius Man an. VI; controlori: Iosif Boia an. V; Dumitru Dărăban an. IV; Vasile Dohan an. III; Arhivar: Ioan Onișor an. IV; Comisia I critică literară: Președ. Leontin Filipescu an. V; membri: Ilie Borz an. IV; Gheorghe Chiorean an. III; Vasile Părăianu an. II; Comisia II critică literară: Președ.: Vasile Grama an. IV; membri: Dumitru Pop an. IV; Ștefan Pinteș an. III; Andreiu Rațiu an. II; Petru Anca an. II. Dirijor de cor: Gheorghe Silvășan an. II.

BIBLIOGRAFIE

Dora F. Rittmeyer, Von den Kirchenschätzen der Stifte Muri und Wettingen und ihren Schicksalen. Separat-Abdruck aus „Argovia“, Band 49. In 8°, 38 pagini.

— *Von der Kirchenschätzen der Klöster St. Urban u. Rathausen und Ihren Irrfahrten.* Stans, 1939 (Paul v. Matt). In 8°, 72 pag.

Secularizările totdeauna sunt dezastruoase, din toate punctele de vedere: religios, politic, social artistic. Distinsa autoare arată în aceste două cercetări de istorie a artei elvețiene cum prin secularizare s'au risipit și înstrăinat tesaur artistic de mare preț. Unele, cumpărate de Papa Pius IX, au ajuns la Roma, altele donate de același papă, au ajuns la episcopiile noastre unite (1858). Datele istorice relative la această donație au fost comunicate autoarei (pag. 58—60 din fascicula II) de păr. canonic I. Georgescu. Cei ce se interesează de asemenea chestiuni, vor găsi în aceste două cercetări istorice indicațiuni foarte valoroase.

Calendarul dela Bixad pe anul Domnului 1940. In 8°, 112 pagini, 12 lei.

Impodobit pe învelitoare cu vederea mănăstirii, a bisericeii și a icoanei Maicei Domnului dela Bixad, apoi cu alte 14 ilustrații în text, acest calendar rămâne unul din cele mai atrăgătoare pentru poporul nostru. Pe lângă părțile indispensabile (calendar, tarif poștal, adrese, târguri etc.), sunt și atâtea învătățuri alese: de anul nou, despre papa, sf. liturghie,

S. Nichita, Maica Domnului, S. Iosif, despre bogăși, mama fără inimă, Andrei Bobola, Isus la oameni, Armand Călinescu, Credință, nădejde și iubire, desfacerile căsătoriilor, visul boerului, oglinda creștinului ș. a. Dela părinți basiliani din Bixad se pot cumpăra rozare, cruci, dar mai ales cărți de rugăciuni bune ieftine, folositoare.

Dr. Nicolae Brnzeu, Micul catehism cu elemente de Biblie. Pentru clasele 1 și 2 primare. Ediție pentru cateheji. Lugoj, 1939. In 8°, 208 pagini. Prețul ?

Micul catehism cu elemente de Biblie, pentru cl. 1 primară, Lugoj 1939. In 8°, 32 pag. Prețul ?

Micul catehism cu elemente de Biblie pentru clasele 2 primare. Lugoj, 1939. In 8°, 88 pag. Prețul ?

Catehism pentru clasa 4 primară. Ediție pentru cateheji. Lugoj, 1939. In 8°, 112 pagini. Prețul ?

Catehism (despre porunci) cu pericopele evanghelice pentru clasa 5 primară. Lugoj, 1939. In 8°, 95 pag. Prețul ?

Catehism (despre darul lui Dumnezeu) cu liturgică pentru clasa 6 primară. Lugoj 1939. In 8°, 76 pag. Prețul ?

Catehism (despre credință) cu istoria bisericească pentru clasa 7 primară. Lugoj 1939. In 8°, 96 pag. Prețul ?

Iată o respectabilă scriere de lucrări tipărite în vara 1939 de harnicul și iscusitul păr. canonic Nicolae Brnzeu dela Lugoj. P. C. Sa e de bună seamă unul din cei mai pricepuți cateheji ai noștri. Ca fond, aceste lucrări au fost cercetate de comisia catehetică dela Blaj, precum și de episcopia Lugojului; prezintă deci suficiente garanții de control. Ca formă constatăm că nici odată copiii noștri n'au avut cărți de religie mai frumoase tipărite și ilustrate. Dacă formatul ar fi fost ceva mai mic, ar fi fost mai potrivite pentru elevii claselor primare; de asemenea ar fi trebuit tipărit prețul fiecărui exemplar pentru înlăturarea posibilității speculei, astăzi atât de în floare.

Biblioteca AGRU pentru intelectuali No. 5. **Prinos amintirii doctorului Aristotel Banciu 1886—1938.** „Bucovina“, I. E. Toroujiu, București. In 8°, 112 pag. † 18 planșe.

Un strălucit prinos și album închinat pomenirii neuitatului Dr. *Aristotel Banciu*, conferențiar la Facultatea de medicină a Universității din București, fost vicepreședinte general și președinte al secției AGRU-lui din capitală. AGRU se cinstește pe sine, cinșind în chip atât de mișcător memoria unuia din cei dintâi promotori ai lui: cu cuvântul și cu fapta. In prinos, afară de o documentată biografie scrisă de păr. canonic I. Georgescu, redactorul volumului, aduc foarte valoroase contribuții dd. Dr. Florian Sărăjeanu, Dr. N. Vătămanu, Voicu Nițescu, I. U. Soricu, Iuliu Giurgea, Dr. S. Nicolau, Aug. Caliani, Zenovie Păclișanu etc. Chiar simpla foietare a prinosului-album, arătând ridicarea eroică a D-rului Banciu dintr-o familie de sărmani mineri la culmile carierei universitare medicale e extraordinar de edificatoare. *Non fit similiter cuique homini.* Dar lectura acestor documente cât e de sugestivă? ! De-ar ajunge în cât mai multe biblioteci ale tineretului să ia pildă din vieaja celui ce a fost una din cele mai frumoase energii românești.

**Frate, Frate !
Știi o noutate ?**

A APĂRUT

CALENDARUL

Revistei Micul Misionar

FRUMOS . . . ca un trandafir de Maiu

BOGAT . . . ca un fiu de craiu

SURPRIZĂ mare ! . . . Ce mai vrei ?

SE VINDE NUMAI CU 5 LEI

IAR PRIN POȘTĂ 6 LEI

Cumpără-l! citeștel-! Arată-l și la prietenii tăi! Ca să-l cumpere și ei!